

Sygn. akt III UK 63/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Piotr Prusinowski

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z odwołania J. T.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J.

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 kwietnia 2018 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 lutego 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 9 czerwca 2015 r., znak: [...] Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. (organ rentowy) odmówił J. T. (wnioskodawca) prawa do emerytury, z uwagi na nieudowodnienie 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł wnioskodawca, zaskarżając ją w całości. W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z 19 maja 2016 r., IV U [...] Sąd Okręgowy w K. zmienił zaskarżoną decyzję, przyznając wnioskodawcy prawo do emerytury począwszy od 8 maja 2015 r. Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawcy należy doliczyć do okresu pracy w warunkach szczególnych pracę w charakterze kierowcy ciągnika, zarówno w okresach, kiedy wykonywał on prace w transporcie, jak i wówczas gdy były to prace polowe.

Wyrokiem z 9 lutego 2017 r., III [...] Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację organu rentowego od powyższego orzeczenia. Sąd Apelacyjny wyjaśnił stwierdził, że wprawdzie prace kierowcy ciągnika w transporcie i rolnictwie są różne, nie wyklucza to jednak możliwości zaliczenia pracy kierowcy ciągnika chociażby w państwowym gospodarstwie rolnym jako pracy w warunkach szczególnych. Powołując się na stanowisko doktryny, Sąd Apelacyjny zaznaczył, że istotne zagrożenie dla zdrowia rolników mogą stwarzać drgania mechaniczne występujące na siedziskach podczas wykonywania prac polowych. Praca w narażeniu na hałas prowadzi do uszkodzeń słuchu, a praca w narażeniu na drgania ogólne może skutkować schorzeniami narządów wewnętrznych, przede wszystkim układu kostnego kręgosłupa, takimi jak dolegliwości bólowe w odcinku lędźwiowym kręgosłupa, dyskopatia, zniekształcenie zwyrodnieniowe kręgów i stawów. Kierowcy ciągnika, poza fizycznymi czynnikami szkodliwymi, narażeni są także na czynniki chemiczne w postaci spalin lub środków chemicznych używanych do oprysków, czynniki uciążliwe wynikające ze sposobu wykonywania pracy i jej organizacji - wymuszona pozycja ciała, stres, zmienne warunki mikroklimatyczne i wysiłek fizyczny. Sąd Apelacyjny zaznaczył, że kierowca ciągnika, który wykonuje prace polowe musi spełniać takie same wymagania, dotyczące sprawności psychofizycznej i jest narażony na takie same czynniki szkodliwe, co kierowca ciągnika w transporcie. Nie ma więc podstaw do odmiennego traktowania zatrudnionego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy kierowcy ciągnika, pracującego w rolnictwie przy pracach polowych i transportowych oraz kierowcy ciągnika w firmie transportowej.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł organ

rentowy, zaskarżając go w całości i wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania lub uchylenia zaskarżonego wyroku i orzeczenia co do istoty sprawy, przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego i oddalenie odwołania. Organ rentowy zarzucił naruszenie art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna) w związku z § 4 ust. 1 i § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudniony w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43, dalej jako rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983 r.) w związku z wykazem A Dział VIII pkt 3 zawartym w załączniku do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., przez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że praca kierowcy ciągnika jest pracą w szczególnych warunkach także wówczas, gdy była ona wykonywana jako praca polowa, przy jednoczesnym rozstrzygnięciu przez Sąd Apelacyjny, iż czynniki szkodliwe i uciążliwe, charakterystyczne dla kierowców ciągników, wykonujących prace polowe, są zbieżne z czynnikami szkodliwymi i uciążliwymi występującymi w transporcie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego ma usprawiedliwione podstawy.

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 listopada 2017 r., III UK 210/16, LEX nr 2428257) wyodrębnienie prac w szczególnych warunkach uzasadniających nabycie prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym ma zasadniczo charakter branżowo-stanowiskowy. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości dla zdrowia i uciążliwości w oddzielnych działach oraz przypisanie poszczególnych stanowisk pracy do odrębnych gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe. Konkretnie stanowisko jest narażone na ekspozycję czynników szkodliwych w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale gospodarki (branży) jest umiejscowione. Dlatego konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem

technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki. W konsekwencji nie można dowolnie wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r.

Dlatego Sąd Najwyższy przyjmuje, że nie ma podstaw do uznania, iż prace polowe polegające na obsłudze ciągnika mogą być zaliczone do prac w transporcie, wymienionych w wykazie A, Dziale VIII, pod pozycją 3. Wymienienie w tym wykazie prac kierowców ciągników i kombajnów nie oznacza, że za pracę w szczególnych warunkach powinno być uznane kierowanie tymi pojazdami przy wykonywaniu jakichkolwiek czynności, a nie tylko transportowych. Stanowisko, zgodnie z którym praca kierującego ciągnikiem jest zawsze pracą w transporcie, nawet gdy kierujący wykonuje przy pomocy ciągnika prace polowe, prowadzi do zanegowanego powyżej dowolnego wiązania konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w rozporządzeniu.

Powyższe nie oznacza zanegowania stanowiska, zgodnie z którym taki sposób traktowania wykazów prac w szczególnych warunkach nie ma bezwzględnego charakteru (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, LEX nr 1439383; z dnia 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817; z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 66; z dnia 26 stycznia 2017 r., III UK 51/16, LEX nr 2258032). Może bowiem zdarzyć się, że praca na konkretnym stanowisku wymienionym w Wykazie A lecz wykonywana w zakładzie pracy należącym do gałęzi gospodarki, dla której wykaz nie przewiduje uznania tej pracy za pracę w szczególnych warunkach, jest jednak wykonywana w warunkach tożsamyh z tymi, które panują w branży, w której stanowisko to zostało wymienione w Wykazie A. Wówczas istnieją podstawy do przełamania branżowo-stanowiskowego charakteru Wykazu A, gdyż pracownik wykonujący taką samą pracę w innej branży narażony jest na ekspozycję takich samych czynników szkodliwych oraz w takim samym stopniu, jak w przypadku branży, w ramach której dany rodzaj pracy został uznany za pracę w szczególnych warunkach. Gdy natomiast uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia konkretnej pracy wynika wyłącznie z branżowej specyfiki danej pracy (np. wyrok Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2016 r., III UK 40/16, LEX nr 2186064), to należy odmówić tego szczególnego waloru (pracy wykonywanej w szczególnych warunkach) pracy

wykonywanej w innym dziale gospodarki.

Odnosząc powyższe poglądy Sądu Najwyższego do stanu faktycznego sprawy, w której wniesiono skargę kasacyjną, nie ulega wątpliwości, że odwołujący zatrudniony był w spornym okresie w zakładzie pracy, który nie funkcjonował w branży transportowej, lecz rolniczej. Adresowany do pracowników tej gałęzi gospodarki Dział X wykazu A nie wymienia prac kierowców ciągników (traktorzystów). Prace tego rodzaju wymienione zostały wyłącznie w Dziale VIII „w transporcie i łączności”. Przełamanie branżowo-stanowiskowego charakteru wykazów prac w szczególnych warunkach wymagałoby zatem ustalenia, że praca traktorzysty w podmiocie z branży rolniczej była *de facto* pracą kierowcy ciągnika w transporcie i była realizowana w warunkach tożsamyh z tymi, które panują w transporcie.

Jak wynika to z dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego, szkodliwość i uciążliwość pracy traktorzysty zatrudnionego w zakładzie pracy z branży rolniczej należy wiązać - na użytek art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej - wyłącznie ze specyfiką poruszania się w ruchu drogowym przez pojazdy o odmiennej w stosunku do „normalnych” uczestników tego ruchu charakterystyce, wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Nie można natomiast utożsamiać warunków, w jakich prace kierowcy ciągnika w przedsiębiorstwie z branży rolnej były wykonywane z warunkami (zewnętrznymi) towarzyszącymi pracom polowym (drgania, zapylenie, hałas), jak uczynił to Sąd drugiej instancji, zwłaszcza że prace te z całą pewnością nie są przecież pracami transportowymi. Nie polegają bowiem na przewożeniu ludzi i ładunków, realizowane są poza drogami publicznymi (z wyjątkiem przejazdu na pole), a przez to bez narażenia na zagrożenia charakterystyczne dla ruchu drogowego w sposób stały i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Przedstawiona wyżej wykładnia przepisów wykazu A, Działu VIII, poz. 3 znajduje potwierdzenie w ugruntowanym już orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki: z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13, LEX nr 1467147; z dnia 13 sierpnia 2015 r., II UK 298/14, LEX nr 1797093; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 121/15, LEX nr 2080883; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 132/15, LEX nr 2052411; z dnia 13 lipca 2016 r., I UK 218/15, LEX nr 2108499; z dnia 15 listopada 2016 r.,

II UK 397/15, LEX nr 2177089; z dnia 26 stycznia 2017 r., III UK 51/16, LEX nr 2258032; z dnia 9 lutego 2017 r., III UK 66/16, LEX nr 2238701).

Dlatego Sąd Najwyższy nie podzielił stanowiska Sądu drugiej instancji, skądinąd opartego na wszechstronnej argumentacji, zgodnie z którym jako prace tożsame z pracami transportowymi mogą zostać potraktowane prace polowe. Oznacza to, że za zasadny należało uznać zarzut naruszenia art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy emerytalnej w związku z § 4 ust. 1 i § 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. oraz wykazem A, Dział VIII poz. 3 stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia.

Kierując się więc przedstawionymi motywami oraz opierając się na treści art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji swego wyroku.